

# Latvijas Universitātes mācībspēki un bibliotēka

# 1919-1940

Ilga Mantinieca

Latvijas Universitātes Bibliotēka

**SCIENTIAE ET PATRIAE** – Latvijas Universitātes devīze "Zinātnē un Tēvzemē" – mērķis darboties zinātnes progresā vārdā, saglabājot nacionālo identitāti. Tas attiecas arī uz tās Bibliotēku, kas papildina bāzi zinātniskajiem pētījumiem, veicina civilizācijas sasniegumu iepazīšanu, saglabā arī pašas Universitātes intelektuālo mantojumu vēsturei un iespaido mijiedarbību 'vēsture-zinātne, zinātne-vēsture'. Atskatoties uz Universitātes darbības un Latvijas valsts pastāvēšanas spilgtajām pirmajām divām desmitgadēm, tagad vēl jo vairāk varam novērtēt šo devumu un saglabātās vēsturiskās liecības.

Pirmos gadus īsi raksturo rektors prof. Ernests Felsbergs, 1921. gada "Izglītības Ministrijas Mēnešraksta" jūlija numurā rakstot par LU materiālo stāvokli:

Grāmatu trūkums Universitatē ir tiek liels, ka grūti ir atrast priekšmetu, kurā varētu noslēgt kādu lielāku zinātnisku pētījumu nebraucot uz ārzemēm. Ja dažiem mācības spēkiem nebūtu lielāku privātu bibliotēku, tad varbūt pat Universitātes „Rakstu“ pirmā burtnīca nebūtu varējusi iznākt.

**BIJA ARĪ MĀCĪBSPĒKI**, kas ļāva izmantot savas personiskās bibliotēkas, piemēram, profesors Augusts Tentelis, divkārtējais LU rektors un divkārtējais Latvijas Republikas izglītības ministrs (1928, 1935-1938), Latvijas vēstures institūta pirmais direktors. Ne velti "Izglītības Mēnešrakstā" 1942. gada februāra numurā viņam veltītajā nekrologā "Prof. Dr. Augustu Tenteli pieminot" ir rakstīts:

Kā izcila personība prof. A. Tentelis izcēlās ar savu gaišo skatu, reti labu atmiņu, lielu enerģiju un darba mīlestību. Sabiedrībā viņš bija atjautīgs, ar vieglu humoru, labsirdīgs un brīžam arī ietiepīgs. Savā pasaules uzskatā viņš bija fatālists un ticēja labā uzvarai pār ļauno. Viņš domāja, ka nav nozīmes visādiem līdzekļiem atbalstīt jaunos vēsturniekus, lai no tiem izaudzinātu nākošos zinātniekus, bet ticēja, ka izlases ceļā tie paši parādīsies un izlauzīs sev ceļu uz augšu. Prof. A. Tentelis mīlēja daudz lasīt. Nedz Latvijā, nedz ārzemēs neparādījās neviens kaut cik nozīmīgāks raksts vēstures jautājumos, ko prof. A. Tentelis nebūtu pamanījis un ar to iepazīnis. Ja vien bija iespējams, viņš centās iegādāties visas jauniznākušās vēstures grāmatas un žurnālus. Tādā kārtā viņa personīgā bibliotēkā, kurā bija ne mazāk kā 7000 sējumu, varēja atrast daudzas tādas grāmatas, kas Latvijā citur nebija atrodamas. Daudzi mūsu vēsturnieki ar pateicību atceras prof. A. Tentela atsaucību savas bibliotēkas grāmatu izsniegšanā. Arvien viņš vedis nesaudzīgu cīņu pret diletantismu un romantismu, kas bija iesakņojušies mūsu vēstures literatūrā. Viņa pedagogiskā darbība ir liels ieguldījums mūsu jauno vēsturnieku turpmākajā darbā.

**BIBLIOTĒKAS ATBALSTS** zinātniskajam darbam lielā mērā bija atkarīgs no pašu mācībspēku iesaistes. Daļa no docentiem un profesoriem paralēli savam pamatdarbam vadīja arī atsevišķas bibliotēkas: Edgars Lejnīks, vēlāk Pēteris Čiķauka – Centrālo bibliotēku; Imanuels Bencingers sākotnēji bija Centrālās bibliotēkas tehniskais vadītājs, tad pārņēma Teoloģijas fakultātes bibliotēku no Ludviga Adamoviča;

Filoloģijas un filozofijas bibliotēku vadīja Ernests Blese, tad Kārlis Straubergs, vēlāk Pauls Jurevičs. Bibliotēkas papildinājās no novēlētajām vai atpirktajām profesoru vai pazīstamu speciālistu privātajām bibliotēkām, kā arī lielākiem vai mazākiem atsevišķiem dāvinājumiem, kas veidoja ievērojamu daļu no materiāliem zinātniskam un pētnieciskam darbam.



Universitātes sekretāriāta, centrālās bibliotēkas un intendanturas darbinieki. Pirmā rindā no kreisās uz labo pusi: A. Vilņiņš, sekr. darb., L. Ronis, sekr. vec. kancel. ieredne, F. Kļaviņš, sekr. mašīnr.-valodas prat., Prof. Iman Bencinbergs cent. bibl. bibliotēkār., A. Valdmanis, u. U. sekr., prof. E. Lejnīks, centr. bibl. pārz., H. Valdmanis, sekr. u. šķir. darb., I. Krieviņš, sekr. archiv. palīgs, M. Akermanis, mēcban. fak. darb., A. Mellens, intend. palīgs. Otrā rindā no kreisās uz labo pusi J. Reinbergs, cent. bibl. darb. J. Plensners, matem. & dab. zin. fak. darb. L. Kainašs, inž. zin. fak. darb., P. Trejs, sekr. vec. kanc. ier., K. Muižnieks, cent. bibl. bibliotēkārā palīgs, O. Muižnieks, cent. bib. bibliotēkārā palīgs, E. D. Itriņevs, arch. fak. rakst., E. Matisons, medic. fak. darb., O. Vāvers, klmī, fak. darb., S. Reicholds, lauks. fak. darb., J. Kalnieks, veter. medic. fak. darb., H. Freimanis, sekr. mašīnr. valod. prat., Anna Vitols, filol. & filoz. fak. darb., A. Lapinskis, sekr. kanc. ier., A. Neimanis, sekr. vec. kanc. ier., E. Francs, cent. bibl. bibliotēkārā palīgs, M. Tiltiņš, sekr. mašīnr. val. orat. E. Tiltiņš, sekr. mašīnr.-val. orat. E. Muldiņš, Intend. ier.

Profesori E. Lejnīks un I. Bencingers LU darbinieku vidū 1928. gadā

**TAGAD VARAM LEPTIES** ar vērtīgām kolekcijām no šī laikposma – pirmā rektora Ernesta Felsberga mākslas un antikās kultūrfilozofijas tematikas bibliotēku, zoologa Embrika Stranda bibliotēku, valodnieka, folklorista, izcilā sinologa Pētera Šmita bibliotēku. Daļu pirmskara kolekciju veido dāvinājumi, ar ko savu vārdu iemūžinājuši filozofs

Pēteris Zālīte, filologs Jēkabs Lautenbahs u.c. No atpirktajām mirušo mācībspēku privātbibliotēkām kā vienota kolekcija patlaban ir teologa Imanuela Bencingera bibliotēka un filologa Jēkaba Velmes bibliotēka. Kā L.U. Matemātikas semināra bibliotēkas sastāvdaļa saglabāta prof. Edgara Lejnīka bibliotēka. Daļa mācībspēku privātbibliotēku vai

atsevišķi fragmentāri lielāki dāvinājumi vai pirkumi saistīti ar vēsturnieka Franča Baloža, botāniķa Nikolaja Maltas un daudzucituvārdiem. Vēlāņemamam papildinājumam Bibliotēkai literatūras nodrošinājumam devuši arī vācbaltiešu izcelsmes mācībspēki, repatriējoties atdāvinot vai piedāvājot atpirkt daļu savu zinātniski vērtīgo grāmatu krājumu.



LU Bibliotēkas virtuālajā izstādē "Pēc trim mīkstiem 100 gadi: Latvijas Universitātes personības bibliotēkai" (2016.) tika apkopota līdz šim plašākā informācija par LU mācībspēku devumu Bibliotēkai



LU Bibliotēkas portālā pieejama informācija par nozīmīgākajām Bibliotēkas kolekcijām

**ŠĪ PIESĀTINĀTĀ** aizkadra vēsture dod bagātīgu materiālu izpētes darbam, atklājot senaizmirstas saites un vēsturiskas liecības par dziļākām saknēm mijiedarbībā 'cilvēks-zinātne'.